

TÜRK KÜTÜPHANECİLER DERNEĞİ BÜLTENİ

XXXIII. Cilt

1984

1'nci Sayı

MİLLİ KÜTÜPHANELER

Doç. Dr. Mustafa AKBULUT

Bir ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel gelişmesinde kütüphanelerin önemli bir yerinin bulunduğu günümüzde kesinlik kazanmış bir gerçektir. Bilindiği gibi kütüphaneler işlevleri bakımından çeşitli türlere ayrılmışlardır. Örneğin halk kütüphaneleri 7 den 70 e kadar herkese, okul kütüphaneleri öğrenci ve öğretmenlere, üniversite kütüphaneleri öğretim üyeleri, öğrenciler ve araştırmacılara; özel kütüphaneler bağlı oldukları kurumların elemanlarına hizmet vermekle görevlidirler.

Milli kütüphaneler ise tüm diğer kütüphanelerden daha farklı bir yapıya sahip olup, görevleri çok daha fazla ve geniş kapsamlıdır. Denilebilir ki milli kütüphaneler ülkelerin çeşitli alanlarda yaptığı gelişmeleri yansıtır. Aynı zamanda ülkelerin fikir ve sanat ürünlerini toplayıp gelecek kuşaklara aktarılmasına ve kültür mirasının oluşmasına katkıda bulunurlar.

Bilimsel ve teknik alandaki gelişmeler nedeniyle gittikçe değişen ve küçülen dünyamızda uluslararası barışın sağlanmasına, evrensel düzeyde bilgi alış verişini gerçekleştirecek ilişkilere girmeye başlamış bulunan milli kütüphanelerin büyük katkılarda bulunacaklarına inanılmaktadır.

Ülkeler için büyük önem taşıyan milli kütüphaneler konusunda Milli kütüphanemizin kurucusu rahmetli Adnan Ötügen şöyle demiştir: «Milli kütüphaneleri hür milletlerin istiklâl hücceti olarak kabul edebiliriz. Nesiller fikir ve kültür miraslarını birbirlerine milli kütüphaneleriyle devrederler».

TANIM

Her tür kütüphanenin bir tanımı yapılmıştır. O halde şimdi milli kütüphanelerin gelişmeleriyle, yapı ve görevlerine geçmeden önce bir tanımını ve

relim. Milli kütüphanelerin çeşitli tamamları yapılmıştır. Biz burada, UNESCO'nun 1970 yılında yapılan Kütüphane İstatistiklerinin Uluslararası Standartlaştırılması toplantısında önerilen tanımı vermekle yeyineceğiz. Buna göre:¹

Milli kütüphaneler, adları ne olursa olsun, bir yasa ya da diğer düzenlemelerle derleme görevini yerine getiren ve ülke yayınlarını sağlayıp koruma sorumluluğunu taşıyan kütüphanelerdir. Ayrıca, şu görevleri de yerine getirirler: Ulusal bibliyografyayı yayınlamak, ülke hakkında yazılmış kitaplar dahil olmak üzere yabancı yayınları sağlamak, ulusal bibliyografik danışma merkezi olarak hizmet vermek, toplu kataloglar hazırlamak, geriye dönük ve güncel bibliyografyalar yayınlamak.

OLUŞUM VE GELİŞİMLERİ

Milli kütüphanelerin yapıları ve görevlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için oluşum ve gelişimlerine kısaca değinmek yararlı olacaktır.

İlk Milli kütüphaneler bir ülkede çıkarılan yayınları toplamak ve korumak amacıyla kurulmuşlardır. Batı dünyasının önemli milli kütüphaneleri başlangıçta birer krallık kütüphaneleri idiler. Bu tür kütüphanelerin milli kütüphane biçimine dönüşmeleri 19. yy da başladı. 1795 tarihinde Fransız Ulusal Kongresi'nde alınan bir kararla Fransız Kraliyet Kütüphanesi Fransız Milli Kütüphanesi'ne dönüştürüldü.² Bu tarihten sonra, 19. yy. içinde, 20 den fazla ülkede milli kütüphane kuruldu. 20. yy da kurulan milli kütüphane sayısı ise 30 dur. İkinci Dünya Savaşından sonraki siyasal gelişmeler (Örneğin sömürgeciliğin sona ermesi) bu alanda etkili olmuştur. Sadece 1945-1965 yılları arasında 13 yeni milli kütüphane kurulmuştur. Bunlardan bir tanesi 16 Ağustos 1948 tarihinde okuyucuların hizmetine açılan kendi milli kütüphanemizdir. Ancak bu kütüphanelerin hepsinin resmi statüye sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

YAPILARI

19. yy başından günümüze kadar geçen süre içinde yapısal bakımdan milli kütüphane anlayışı değişikliklere uğramıştır. Değişik yapıdaki milli kütüphaneleri görmeden önce bu konuya bir göz atalım.

İlk önceleri milli kütüphanelerin büyük çoğunluğu aranan her yayının bulunabileceği bir kütüphane olma çabası içinde idiler. Bu formül İngiliz Milli Kütüphanesi görevini yapan (British Museum) un kuruluşunda emeği geçen tanınmış kütüphaneci Antony Panizzi tarafından ortaya atılmıştı. Panizzi, British Museum'un, ülke derlemeleriyle diğer ülkelerin yayınlarının bu ülkeler dışındaki en iyi derlemelerini buldurmasını düşünmüştü. Kısaca, tüm ülkelerin, bütün dillerde ve bilim dallarının hepsine ait yayınların sağlanması bu ve diğer bazı milli kütüphaneler için amaç edinilmişti.³

(1) «National Libraries» Encyclopedia of Library and Information Science. 19. cilt. 101. s.

(2) «National Libraries» 107. s.

(3) National Libraries: Their problems and prospects. Paris, UNESCO, 1960. 21. s.

Bu anlayışın, ancak geçmiş yıllarda ve İngiliz, Fransız, Amerikan ve Rus milli kütüphaneleri için başarı sağladığı bilinmektedir. Sözüünü ettiğimiz nedenle bu kütüphanelerin dermeleri oldukça zengindir.

Yine 19. yy başından II. Dünya Savaşı sonuna kadar milli kütüphaneler halka hizmet konusunda yeterli düzenlemeye sahip değillerdi. Bunun nedenleri sosyo-politik ve tarihsel geleneklerdi.

Diğer kütüphanelere oranla milli kütüphanelerin bağımsız ve ayrı bir yeri vardı. Kütüphanelerarası ödünç verme ve işbirliğine katılmıyorlardı. Bu durumu değiştirmek için harcanan çabalar başarılı olamıyordu. (Örneğin 1920'lerde British Museum'un yapısal görevlerinin neler olduğu tartışması hiçbir başarıya ulaşamadı)

1950 ve 1960 lı yıllarda durum büyük ölçüde değişmeye başladı. Bu değişikliği sağlayan etkenlerin başlıcaları:⁴

1. Sosyal etkenler: Bilim ve teknikle ilgilenen ve uğraşan insan sayısının hızla artması milli kütüphanelerin bilgi kaynaklarının genişletilmesini gerekli kıldı.

2. Bilim ve teknik alanındaki yayın sayısının artması ve çeşitlenmesi milli kütüphanelerin sağlama işlemlerini büyük ölçüde güçleştirmişti. Bunun sonucu olarak yer sorunu ortaya çıktı. Ayrıca, yayınların teknik işlemleri, düzenlenmeleri, katalogların hazırlanması ve güncel tutulması çözülmesi gerekli birer büyük sorun haline geldiler.

3. Özel kütüphanelerle diğer tür kütüphane sayısının artmasının yanı sıra, bunlar arasında işbirliği arttığı gibi, yeni kütüphane sistemleri de ortaya çıkmaya başladı.

Tüm bu saydığımız sorun ve gelişmelerin ışığında milli kütüphanelerin yapısal geleceği tartışılmaya başlanmıştı. Bazı kütüphaneciler milli kütüphanelerin yeni gelişmeleri izliyememesi ve arzulanmış görevleri yerine getiremeyişleri nedeniyle (Statik yani donmuş) birer kuruluş haline geldiklerinden söz etmekteydiler.

Buna karşılık, milli kütüphanelerin yaşamalarının gerektiğini ve bir ülkede kendilerinden beklenen hizmetleri, eğer bazı düzenlemeler yapılacak olursa, başarı ile yerine getireceklerini savunanlar da vardı. Bunlara göre, milli kütüphanelerin diğer tür kütüphanelerde bulunmayan bir takım üstünlükleri vardı. Bunlar:⁵

1. Ülkedeki tüm yayınlardan sağlaması, düzenlemesi ve koruması,
2. Geçmiş yıllarda, diğer hiçbir kütüphane tarafından yapılmayan yabancı yayınlar genel dermesini oluşturmuş bulunması,
3. Çeşitli bilgi alanları ve nadir dillerdeki yayınları bulundurması,

(4) «National Libraries» 96. s.

(5) National Libraries» 97. s.

4. Zengin dermesi, yetişmiş personeli ve yeterli bütçesi ile ülke içinde ve uluslararası düzeyde, merkezileşme, standartlaşma ve işbirliğini gerçekleştirebilecek tek kütüphane niteliğinde olması.

Sonuçta milli kütüphaneler yaşamayı ve günümüzdeki çok yönlü ve kapsamlı görevlerini sürdürmeyi başardılar.

Yapılan incelemeler milli kütüphanelerin (6) ayrı değişik yapıda olduğunu ortaya koymuştur. Bunlar:⁶

1. Kültürel milli kütüphaneler: Münih'teki Alman Devlet Kütüphanesi (Bayerische Staatsbibliothek) ile İskoç ve Galler Milli Kütüphaneleri. Bunlar önceleri bağımsız olan, politik ve kültürel birlik içinde bulunan bölgelerin kütüphaneleridir. Bu gruba Rusya'daki Cumhuriyetlerin devlet kütüphaneleri ile, Yugoslavya'daki Bosna, Hersek, Sırbistan, Hırvatistan ve Makedonya cumhuriyetlerinin milli kütüphaneleri'de dahildir.

2. Milli - Akademik kütüphaneler: 1958 Avrupa Milli Kütüphaneler Sempozyumu'na (Viyana) bu gruptan şu kütüphaneler katılmıştır: Helsinki Üniversite Kütüphanesi, Zagreb'teki Hırvatistan Milli ve Üniversite Kütüphanesi ve Kudüs'te bulunan İsrail Milli ve Üniversite Kütüphanesi.

Bazı ülkelerde tarihsel nedenlerle milli kütüphaneler ortaya çıkamayınca en önemli üniversite kütüphanelerine milli kütüphanenin görevleri verildi. Bu türlerin en belirgin örnekleri Oslo ve Helsinki üniversite kütüphaneleridir.

İsrail Milli Kütüphanesi'nin aynı zamanda üniversite kütüphanesi görevini üstlenmesi ise daha çok ekonomik nedenlerden ileri gelmiştir.

3. Milli - Halk Kütüphaneleri: Bu türler genellikle gelişmekte olan ülkelerde görülür. Güney Afrika'nın (Cape Town) daki halk kütüphanesi ile, (Pretoria) daki eyalet kütüphanesi milli kütüphane görevlerini yürütemeyince sırasıyla 1954 ve 1964 yıllarında yalnız milli kütüphane görevlerini yapmaya başladılar.

Federal bir devlet olan Hindistanda Kalküta Milli Kütüphanesi halk kütüphanesi hizmeti de vermektedir.

Diğer bir örnek ise, her iki görevi birden yapan Singapur Milli Kütüphanesidir.

4. Milli - Parlamento Kütüphaneleri: Bu türün en önemli örneği 1800 yılında kurulmuş olan Amerikan Kongre Kütüphanesi'dir. Adından da anlaşılacağı üzere Kongre'ye hizmet vermek için kurulmuş, daha sonraki yıllarda yeni düzenlemelerle milli kütüphane hizmeti de vermeye başlamıştır.

1948 yılında açılan Japon Diet Kütüphanesi iki görevi de yerine getirmektedir.

(6) Godfrey Burston «National Libraries: an analysis» International Library Review, 5, 2 (April 1973) 184-191. s.

5. Milli - Konu Kütüphaneleri: Bu tür kütüphanelerin çeşitli ülkelerde sayılarının artmalarına dünyada çıkan yayınların çokluğu neden olmuştur. Özellikle de tıp, teknik ve tarım alanlarında bu durum gözlenmektedir.

Rusya'da milli kütüphaneler sistemi içinde bu tür kütüphaneler vardır. Örneğin Kiev'deki Milli Tıp, Bilim ve Teknik Kütüphaneleri ile Harkov'daki Milli Tarım Kütüphanesi.

Diğer örnekler: ABD'de Milli Tıp Kütüphanesi ile Milli Tarım Kütüphanesi.

Bu grupta bazı üniversite kütüphaneleri de bulunmaktadır. Örneğin: İsveç'in LUND üniversite kütüphanesi ülkenin Milli Teknik Kütüphanesi görevini üstlenmiştir.

Köln Üniversitesi Merkez Tıp Kütüphanesi Federal Almanya'nın Milli Tıp Kütüphanesi niteliğindedir.

6. Milli - Özürlüler Kütüphaneleri :

İngiltere'de 1882 de kurulan Milli Körler Kütüphanesi Ulusal düzeyde hizmeti amaçlamaktadır. Ülkenin kuzey bölgesine hizmet vermek için de Manchester'de bir şube açmıştır.

Amerikan Kongre Kütüphanesi'nin 1966 danberi bir uzantısı olan Körler ve Fiziksel Özürlüler Bölümü'de bu grubun bir diğer önemli kütüphanesidir. Bu kütüphaneler görmeyen ve normal kütüphane materyallerinden yararlanamayan özürlülere hizmet verirler.

MİLLİ KÜTÜPHANELERİN GÖREVLERİ

Milli kütüphanelerin görevlerinin neler olduğu konusunda 1958 de Viyana'da yapılan Avrupa Milli Kütüphaneleri Sempozyumu'na kadar uluslararası düzeyde pek az bir çalışma yapıldığını görüyoruz.

Ancak UNESCO'nun 1950 - Paris toplantısında dünyadaki bibliyografik gelişmeler hakkında bir çalışma yapılması kararlaştırıldı. Yapılan çalışma 1955 yılında yayınlandı.⁷

UNESCO'nun diğer bir yayını da bibliyografyaların geliştirilmesi konusunda olmuştur. Bu bir el kitabıdır ve Danimarkalı Knud Larsen tarafından hazırlanmıştır.⁸

Milli kütüphanelerle ilgili önemli gelişmelerden birisi de 1952 de Kopenhag'da yapılan IFLA toplantısında bir Milli ve Üniversite kütüphaneleri Bölümü'nün oluşturulmasıdır. Bu yıldan itibaren IFLA'nın yıllık toplantısında milli kütüphanelerin sorunları tartışılmaya başlanmıştır.⁹

(7) L.N. Malclès. Bibliographical Services Throughout the World. Paris, UNESCO, 1955.

(8) Knud Larsen. National Bibliographical Services; Their Creation and Operation. Paris, UNESCO, 1953.

(9) "National Libraries" 89. s.

Milli Kütüphanelerin görevleri 1955 Brüksel Kütüphaneler ve Dokümantasyon Merkezleri Uluslararası Kongresi, 1958 Viyana Sempozyumu, İngiliz Kütüphaneciler Derneği Üniversite ve Millî Kütüphaneler Bölümü'nün 1963 Bangor toplantısı ile UNESCO'nun 1964 yılında Manila'da düzenlediği Asya ve Pasifik Millî Kütüphanelerini Geliştirme Bölgesel Semineri sonucunda belirgin hale gelmiştir.^{10,11,12}

Saydığımız toplantılarda millî kütüphanelerin belirlenen görevleri arasında büyük oranda uyum bulunduğu gözlenmiştir.

Ayrıca, 1963-1965 yılları arasında İngiliz kütüphanecisi K.W. Humphreys tarafından IFLA adına millî kütüphaneler alanında verimli çalışmalar yapıldığını görmekteyiz. Humphreys dünyadaki dört büyük millî kütüphanenin (Amerikan, Fransız, İngiliz, Rus) karşılaştırmalı bir incelemesini yapmış ve sonuçta millî kütüphanelerin görevlerini: Temel görevleri; İstenilen görevleri ve Seçimli veya zorunlu olmayan görevleri diye üç grupta toplamıştır.¹³

Temel Görevleri

- Ülke yayınlarını eksiksiz toplamak,
- Ülke yayınlarından en az bir tanesini derlemek,
- Yabancı yayınları sağlamak,
- Ulusal bibliyografyalar yayınlamak,
- Ülkedeki bibliyografik enformasyon hizmetlerini planlamak ve düzenlemek,
- Kataloglar yayınlamak,
- Yayınları tanıtıcı sergiler düzenlemek.

Yapması İstenilen Görevleri :

- Kütüphanelerarası ödünç verme işlemini yürütmek,
- Ülke yazmalarını toplamak ve korumak,
- Kütüphane teknikleri alanında araştırma yapmak.

Zorunlu Olmayan Görevleri (Seçimli)

- Yayınların uluslararası değişimini sağlamak,
- Kitapların fazla nüshalarının dağıtımını yapmak,
- Görmeyenlere hizmet sunmak,
- İşbaşında mesleki eğitim vermek,
- Kütüphane teknikleri alanında diğer kütüphanelere yardım etmek.

(10) National Libraries: Their Problems and prospects. Paris, UNESCO, 1960.

(11) National Libraries. London, Library Association, 19-3. 7-25. s.

(12) «Regional Seminar on the Development of National Libraries in Asia and the Pacific Area, Manila, Philippines, 3-15 February 1964» UNESCO Bulletin for Libraries, 18, 4 (July - August 1964) 149-164. s.

(13) K. W. Humphreys. «National Library Functions» UNESCO Bulletin for Libraries, 20, 4 (July - August 1966) 158-169. s.

Bu sınıflamada yer almayan ancak 1964 Manila Bölgesel Toplantısında önerilen önemli bir husus da milli kütüphanelerin ülke kütüphanelerine çeşitli çalışmalarda önderlik etmesidir.

Şimdi yukarıda saydığımız görevleri ayrıntıları ile görelim:

1. Ülke Yayınlarını Eksiksiz Toplamak

Bu milli kütüphanenin en önemli görevi olarak görülmektedir. Ancak yayın sayısının hızlı artışı milli kütüphanelerin bu görevini gittikçe güçleştirmektedir. Viyana Sempozyumunda konu tartışılmış milli kütüphanenin bu sorumluluğunun bir veya birkaç diğer kütüphane ile paylaşılması önerilmiştir. Nitekim Amerikan, İngiliz ve Fransız milli kütüphaneleri bu uygulamayı yapmaktadırlar. Ancak burada bir hususu vurgulamakta yarar vardır. Şöyleki: Yayınları toplama sorumluluğu diğer kütüphanelerle paylaşılarken milli kütüphanenin dermelerinin bütünlüğünün korunmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca milli kütüphane diğer kütüphanelerin dermelerinin genel durumu ve gelişmesi konusunda işbirliği yaptığı diğer kütüphanelerden sürekli bilgi edinebilmelidir.

Sağlanacak yayınların türleri ülkenin tarihsel gelişimine ve ihtiyacına göre değişebilmektedir. Bununla birlikte tüm basılı yayınların sağlanması yoluna gidilmelidir. Yerel ve bölgesel yayınların sağlanıp korunması konusunda ise halk ve üniversite kütüphaneleri ile gerekli işbirliği ve düzenlemeler yapılmalıdır.

Günümüzde artık sadece geleneksel basılı yayınların toplanması kavramı geçerliliğini yitirmiştir. Materyaller gelişen teknoloji ile birlikte çeşitlenmiştir. Bu nedenle sağlanacak materyaller, basılı kitaplar, yazmalar, haritalar, plaklar, filmler, notalar, gravürler, paralar, pullar, posterler, ses bandları, süreli yayınlar, tezler olabilir. Bazı milli kütüphaneler mikroformları da sağlamaktadırlar (mikrofilm, mikrofiş, mikroprint, ultrafiş).

Milli kütüphaneler diğer kütüphanelerde olduğu gibi dermelerini bağış yoluyla da geliştirebilirler. Fakat en sağlıklı iki yol derleme ve satınalmadır.

2. Ülke Yayınlarından En Az Bir Tanesini Derlemek

Derleme sisteminin 1537 de başlatılan Fransız uygulamasından sonra birçok ülkede bunun yaygın duruma geldiğini görmekteyiz. Sözünü ettiğimiz tarihte çıkarılan bir emir ile Fransadaki her yayinevi ve basımevi yayınladıkları ve bastıkları her kitaptan bir tanesini ücretsiz olarak Kraliyet Kütüphanesine göndermek zorundaydılar. (Dépôt Légal)

Derleme nüshaları bir çok Avrupa ülkesinde araştırma kütüphanelerini zenginleştirmek amacıyla da kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, İtalya ve İspanyada olduğu gibi, derleme işlemi telif hakkı ile de bağlantılıdır. Almanya, Fransa, Lüksemburg, İsveç ve bazı doğu Avrupa ülkelerinde ise bir nüshanın da sansür denetimi için verilmesi gerekmektedir.

Derlenen sayı ülkeden ülkeye değişiklik gösterir. Bu sayı birden (Japonya), 41 e kadar olabilmektedir¹⁴ (Rusya). Derlenen sayı bazı ülkelerde sürekli yayınlar, resmi yayınlar, gravürler, ses bandları ve filmler için de değişik olmaktadır. Bazı milli kütüphaneler biri korunmak, diğeri ödünç verme için iki nüsha dermeyi tercih etmektedirler.

3. Yabancı Yayınları Sağlamak

Milli kütüphaneler, eğer yoksa, yabancı yayınları sağlamak için ulusal bir plan hazırlamalıdır. Birçok ülke milli kütüphaneleri bu konuda özellikle büyük üniversite kütüphaneleri ile işbirliği yapmaktadır. Yabancı yayınların dil bakımından çeşitliliği ve çokluğu bu işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Bu işbirliğine örnek olarak ABD de (Farmington Planı), İskandinav ülkelerinde (Skandia Planı) gösterilebilir.

4. Ulusal Bibliyografyalar Yayınlamak

Derleme yoluyla kütüphaneye gelen yayınların bibliyografyalarını yayınlamak işi ilk kez 1811 yılında Fransada başlatılmıştır.¹⁵

Ulusal bibliyografyalar milli kütüphaneler tarafından hazırlanacağı gibi, bu işlem diğer kuruluşlar tarafından da yapılabilir. Örneğin Doğu Avrupa ülkelerinde yayınlar Kitap Odaları denilen kuruluşlarca toplandığından ulusal bibliyografyalar da bunlar tarafından yayınlanır.

Ulusal bibliyografyaların içerdiği yayın türü ülkeden ülkeye değişebilir. Bazıları tüm yayın türlerini içerebilir, bazıları da bir kısım yayınları almayabilirler.

Bibliyografyalar tek bir dilde olabileceği gibi (Fransız, Alman bibliyografyaları), bir ülkedeki değişik dillerdeki yayınlardan meydana gelen bibliyografyalar da olabilir. (Yugoslav Bibliyografyası)

UNESCO önerilerine göre ulusal bibliyografyalar yılda en az dört defa yayınlanmalıdır. Yayınlanma süreleri ülkeden ülkeye değişebilir.

5. Ülkedeki Bibliyografik Enformasyon Hizmetlerini Planlamak ve Düzenlemek

1950 yılında Paris'te yapılan UNESCO toplantısında her ülkenin bir bibliyografya ve enformasyon merkezi kurması ve bibliyografya çalışmalarıyla ilgili ulusal ve uluslararası araştırma ve ilişkilerin burada yapılması önerilmiştir.

Bu karar sonucu ülkemizde de 1952 yılında Millî Kütüphane içinde bir Bibliyografya Enstitüsü kurulmuş ve Türkiye Bibliyografyası ile Türkiye Makaleler Bibliyografyası'nın yayım görevini üstlenmiştir.¹⁶

(14) K. W. Humphreys. Aynı makale. 160. s.

(15) «National Libraries» 104. s.

(16) Henri F. Raux «Türkiye'nin bibliyografya alanındaki ihtiyaçlarının karşılanması ve Türk Millî Bibliyografya Enstitüsü» Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, 1, 2 (1952) 120. s.

6. Kataloglar Yayınlamak

Milli kütüphanelerin güncel bibliyografyalardan başka geriye dönük bibliyografyalar yayınlamak sorumluluğu da vardır. Bu konuda kütüphanenin en büyük yardımcısı geniş kapsamlı katalogudur. Böyle bir yayın yabanc ülke kütüphanelerinin kullanımı için de oldukça önemlidir.

Ayrıca, her çeşit toplu katalogların hazırlanması da yine milli kütüphanenin görevidir. (Sürelî yayımlar, yazmalar, ulusal toplu kataloglar)

7. Sergiler Düzenlemek

Milli kütüphanenin dermelerini tanıtmak için kütüphane içinde ve gezici sergiler düzenlemesi önerilmekte ise de, bu durum günümüzde kütüphane içi sergileri hariç pek yaygın değildir.

YAPMASI İSTENİLEN GÖREVLERİ

1. Kütüphanelerarası Ödünç Verme İşlemini Yürütmek

Daha önce de söylediğimiz gibi ulusal derleme yoluyla sağlanan fazla bir nüsha doğal olarak milli kütüphaneyi ulusal ve uluslararası ödünç verme merkezi haline getirmiştir. Sadece bir müracaat kütüphanesi niteliğini taşıyanlarda ise bu görev başka kütüphaneler tarafından yürütülme durumundadır.

Milli kütüphanenin ödünç verme merkezi oluşunun bir diğer nedeni de tüm bilgi alanlarını içeren yabancı yayınları bulundurmasıdır. Ayrıca yetmiş konu uzmanlarına sahiptir.

2. Ülke Yazmalarını Toplamak ve Korumak

Bir çok ülkede milli kütüphanelerin büyük ve kapsamlı yazma dermeleri bulunmaktadır. Yazmalar başka kütüphanelerde bulunsa bile bunların ülke çapında korunmasından ve geliştirilmesinden milli kütüphaneler sorumludur.

3. Kütüphane Teknikleri Alanında Araştırma Yapmak

Büyük çapta eleman ve parasal olanaklara sahip bulunan milli kütüphane, kütüphane teknikleri alanında araştırma ve çalışmalar yapmakla yükümlüdür. Bu konuya örnek olarak çeşitli teknik yöntemlerin kütüphanelere uygulanması gösterilebilir. ABD'de, İngiltere ve Federal Almanya'da bilgisayarla kataloglama ve diğer kütüphane hizmetlerinin yapılabilmesi için geliştirilen MARC iyi bir örnek teşkil eder.

ZORUNLU OLMAYAN GÖREVLERİ (SEÇİMLİ)

1. Yayınların uluslararası değişimini sağlamak.

Milli kütüphane diğer ülkelerin resmi yayınlarını alacak ilk kütüphane olmalıdır. Aynı şekilde millî kütüphane kendi ülkesinin resmî yayınlarını da

diğer ülkelere göndermelidir. Resmî yayınlar dışında kalanların değişimi ise millî kütüphane içinde, hatta yöneti-ninde olan ulusal değişim merkezleri tarafından gerçekleştirilir. Bununla birlikte üniversiteler kendi değişim programlarını bağımsız olarak yürütebilirler. Değişim merkezleri ülke kütüphanelerinde bulunan fazla nüshaların listelerini hazırlamakla yükümlüdürler.

2. Fazla nüshaların dağıtımını yapmak.

Bu görevin millî kütüphaneler tarafından yerine getirilmesi asıl görevleri arasında değildir. Fakat diğer kütüphaneler adına bu görevi yürütebilirler. Diğer kütüphanelerin fazla nüshalarını dış ülkelere göndermeleri sakıncalı olabilir. Bunun başlıca nedeni ise millî kütüphanede bazı yayınların kaybolma ve benzeri olaylar sonucu mevcudunun kalmamasıdır.

3. Görmeyenlere hizmet.

Birçok ülkede bu görevi başka kuruluşlar üstlenmişlerdir. Ancak bazı ülkelerde, örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde, Kongre Kütüphanesi, millî kütüphaneler bu işi yaparlar.

4. İşbaşında mesleki eğitim.

Kütüphanecilik okullarında verilen teorik eğitim millî kütüphanelerin güçlü imkânlarından yararlanılarak pratik bilgi ve deneylerle desteklenir. Bu eğitimin, daha çok eğitimi göreceklerin ilgi alanında olması önemlidir.

Millî kütüphane aynı zamanda araştırma kütüphanecileri için de önemli bir yerdir. (özellikle de bibliyografyalar ve kataloglar alanında). Geniş dermesi, uzman personeli ile bu görevleri çok iyi bir şekilde yerine getirebilirler.

5. Kütüphane teknikleri alanında diğer kütüphanelere yardım etmek.

Millî kütüphaneler bazı ülkelerde diğer kütüphanelerin çalışmalarını da yakından izleyip düzenlemekle görevlidirler. Rusya'da ve Doğu Avrupa ülkelerinde bunun örnekleri görülmektedir. Örneğin Lenin Kütüphanesi ülkedeki diğer kütüphanelere bibliyografya ve metodoloji alanında yardım etmektedir. Ayrıca, listeler ve katalog fişleri de hazırlarlar.

Kataloglama ve sınıflama millî kütüphanelerin önemli görevleri arasındadır.

Türk Millî Kütüphanesi ise günümüzde yukarda sayılan görevlerin ancak küçük bir kısmını yapabilmektedir. Üzülerek söylemek gerekirse ülke kütüphanelerine çeşitli alanlarda önderlik edememektedir. Uluslararası çalışma ve gelişmelerin ise çok gerisinde kalmıştır.

Bugün Millî Kütüphanemiz güzel bir binaya kavuşmuştur. Bununla gurur duyuyoruz. Ancak, bundan çok daha önemli olan, kütüphanenin, personel, materyal, teknoloji ve hizmet sorunlarının bir an önce çözümlenebilmesi için yetkililerin etkin çalışma plan ve programları hazırlayarak en kısa zamanda uygulamaya koymaları meslek ve ülke adına en büyük dileğimizdir. Başaracağımızdan umutluym.